

рију, Београд (Санитетска служба југословенске војске у Априлском рату 1941 – стална војна болница V армијске области), др Божица Славковић Мирјић, Институт за новију историју Србије, научни сарадник, Београд (Прилог проучавању посмртних обичаја на простору Косова и Метохије у периоду између два светска рата) и др Драгомир Бонџић, виши научни сарадник, Институт за савремену Историју (Наставници Медицинског факултета у Београду и Информбиро – случај Борислава Божовића).

Скуп *Историја медицине, фармације, ветерине и народна здравствена култура* је традиционални скуп о историји медицине који се одржава десет година захваљујући иницијативи Историјског архива у Зајечару и залагању др Петра Пауновића. Већ годинама наилазимо на срдчан пријем организатора и пријатан боравак у Зајечару. Важно је да нагласимо да овај научни скуп успева да се одржи већ низ година без обзира на проблеме на које су наилазили и да сваке године излази зборник са претходног скупа. Тај континуитет и напор потребно је подржати и ојачати сваке године доласком истраживача са Института за савремену историју и Института за новију историју Србије из Београда, нарочито млађих истраживача. Та подршка веома значи Историјском архиву у Зајечару и подстиче га да се потруди да сваке године организује овај научни скуп.

Божица СЛАВКОВИЋ МИРЈИЋ

*Двадесет трећа годишња светска конвенција
Удружења за изучавање националности,
Институт Хариман Универзитета Колумбија, Њујорк, 3–5. 5. 2018.*

Појачано интересовање хуманистичких и друштвених наука за савремене проблеме и глобалне феномене попут мигрантске кризе, ауторитарних режима, корпоративне економије, транснационалног криминала, растуће друштвене неједнакости и манипулације природним ресурсима неминовно је подстакло потребу за систематским изучавањем „црних тржишта“ и кријумчарских пракси на југоисточним рубовима Европе, између Јадрана и Црног мора. Крајем 2016. године, након посете Сандре Кинг Савић, извршне директорке Центра за управљање и културу у Европи (Center for Governance and Culture in Europe) Универзитета у Сент Галену, дошли смо на идеју да заједно покренемо истраживања која би у првој фази резултирала интердисциплинарном радионицом. Тако смо 19–21. октобра 2017. у Центру за напредне студије у Софији окупили 16 историчара, политиколога, социолога, антрополога и криминолога из Србије, Швајцарске, Турске, Румуније, Бугарске, Велике Британије, Данске, Немачке и Италије. Ова радио-

ница о транснационалним кријумчарским мрежама у југоисточној Европи и црноморској регији („Historical Perspectives and Contemporary Narratives about Illicit/Black/SecondMarkets in the Black Sea Region and Southeastern Europe“) била је подељена на три панела који су покривали период од касног Османског царства па до самих почетака 21. века. Поред инструктивних предавања о корупцији у широј историјској перспективи, етичким и термилошким аспектима „зобрањених“ видова трговине, учесници радионице су својим радовима обухватили разноврсне теме: поморску кријумчарску праксу у источном Медитерану и Црном мору крајем 19. века; нелегалну трговину дуваном и опијумом између два светска рата; шверц у доба Хладног рата дуж блоковских граница; црно тржиште у популарној култури и „неформалне“ активности туристичких агенција у социјалистичкој Румунији; утицаје миграција и међународних санкција на кријумчарске активности између Новог Пазара и Турске; илегалну трговину током ратова у Југославији 90-их; савремену балканску руту авганистанског опијума; бугарско искуство са међународним кријумчарским организацијама и др. Више детаља о овој радионици доступно је на сајту Центра за напредне студије у Софији: <https://www.cas.bg/en/events/international-workshop-at-cas-1848.html>.

Наредни корак који смо предвидели била је презентација наших идеја широј научној заједници. Избор је пао на годишњу конвенцију Удружења за изучавање националности у Њујорку (The Association for the Study of Nationalities - ASN 23rd Annual World Convention, Harriman Institute at Columbia University, New York). Осим стандардних области из домена студија националности и национализма, овогодишња конвенција је посебну пажњу посветила темама које се тичу успона десничарских покрета у Европи, политичке употребе историјског сећања, мигрантске кризе и питања избеглица, политичког насиља, турског друштва након неуспелог пуча, украјинске кризе, те ограничавајућих фактора за развој демократије на Балкану. Сходно карактеру и тематској оријентацији ове престижне конференције, одабрали смо шест радова и формулисали два међусобно независна панела.

Први од њих – „Nations Under the Influence: The Production and Distribution of Opiates in South-Eastern Europe Between the Two World Wars“ (<https://www.asnconvention.com/panel-bk2>) по свом формату је представљао студију случаја у којој је на основу комплементарних архивских извора турског, грчког и југословенског порекла реконструисана компактна слика кријумчарења опијата на међуратном Балкану, до сада готово непозната истраживачима. Поред улоге „космополитског подземља“ у Истамбулу представљени су механизми стигматизације и маргинализације представника националних мањина („познатих“ по кријумчарењу наркотика) које је реформисана Турска означила као извор етичког, привредног и физичког „кварења“ турске нације. Парадоксално, у борби против кријум-

чарења дроге Турска се поново морала окренути великим силама против којих је прогласила победу у борби за национални суверенитет. Израстање бивших османских простора у чвориште кријумчарских канала између Блиског истока и Европе додатно је осветљено из грчке перспективе кроз аргументовану причу о улози Слободне зоне у Солуну и дипломатским инцидентима са југословенским извозницима дроге. Потенцијали опијумског подручја у Егејској Македонији, коју је Грчка добила након балканских ратова, и сузбијање међународних кријумчарских група доживљавани су као питање дипломатског престижа Грчке, па чак и њене националне хомогенизације. Са друге стране, политичка анархија у западној Бугарској довела је до селидбе илегалних прерађивача дроге са Босфора на простор под контролом парламентарних механизма ВМРО. Северозападни правац ширења кријумчарске мреже настављен је након забране „револуционарне организације“ и притисака контролних тела Друштва народа и америчке дипломатије, алармираних хиперпродукцијом опијата у Бугарској. Финансијске и политичке импликације послова са опијумом у Југославији, водећем извознику фармацеутске сировине највишег квалитета, довеле су до компромитовања перспективне индустријске гране, државних установа, спољне трговине па и дипломатских капацитета југословенске краљевине.

Други панел – „State Capture and Contemporary Narratives about Illicit Market Practices in Serbia in the 1990s“ (<https://www.asnconvention.com/panel-bk1>) бавио се савременим наративима о илегалним трговачким активностима у екстремним, ратним условима широм Југославије, као и под међународним санкцијама којима је Србија била изложена током прве половине 90-их. Анализа улоге тајних безбедносних служби и паравојних формација током ратова у Хрватској и Босни и Херцеговини указала је на трансформацију државних институција и наднационални карактер експанзивног „црног“ тржишта. Даље, непрекидна репродукција „антисистемског наратива“ у постконфликтном друштву довела је не само до девијантне перцепције „предузетништва“ већ и до друштвене равнодушности према све блеђој граници између патриотске, херојске и криминалне акције. На примеру бошњачке емиграције у Турској и њихових веза са новопазарским завичајем у време међународних санкција, испитани су утицаји илегалног тржишта на локалне наративе, као и значај родбинских веза у деловању транснационалних кријумчарских мрежа.

После запажене презентације оба панела на њујоршкој конвенцији и евидентног интересовања научне јавности за сам пројекат, у плану је публикавање прве групе радова и ширење мреже истраживача уз учешће и подршку неколико европских научних институција.

Владан ЈОВАНОВИЋ